

Ігор Копиляк

старший викладач кафедри дизайну архітектурного середовища,
Національний університет «Львівська політехніка», Львів
e-mail: Ihor.M.Kopyliak@lpnu.ua
orcid: 0000-0003-4318-3145

АРХІТЕКТУРНІ ІДЕЇ ФРІДРІХА КІЗЛЕРА В ПРОЄКТУВАННІ СУЧАСНИХ КУЛЬТУРНО-ВИДОВИЩНИХ ТА ОСВІТНІХ ОБ'ЄКТІВ

© Копиляк І., 2020

<https://doi.org/10.23939/sa2020.02.097>

Життєвий та творчий шлях Фрідріха Кізлера є прикладом постійного дослідження світових здобутків у різних галузях науки і культури. Ці пошуки знайшли відображення у його власному творчому методі “гнучкої” архітектури, що базувався на ідеї безмежності простору, який згодом утвердився в напрямі “кореалізм”, основою якого була постійна взаємодія між людьми та природним і технологічним середовищем їхнього існування.

Багатофункціональність та мобільність простору є основними вимогами сьогодення. Тому ідеї Ф. Кізлера про гнучкий “перетікаючий” простір, з вільним плануванням, що може легко змінюватися, вплинули на творчі методики сучасних архітекторів Пітера Айзенмана, Тома Мейна, Френка Гері та інших.

Зараз, коли у світі зростає зацікавлення мистецтвом та архітектурою ХХ ст., збільшується необхідність вивчення творчого доробку знакових персоналій, що зробили неоціненний вклад у світову культурну спадщину розробкою численних експериментів, які ще не отримали повного втілення і чекають свого часу.

Ключові слова: культурно-видовищні об'єкти, “гнучка” архітектура, простір.

Постановка проблеми

Фрідріх Кізлер не лише видатний архітектор, він також відомий як художник, сценограф, скульптор, візіонер та філософ. Саме ця багатогранність знайшла відображення у його власному творчому методі “гнучкої”, “еластичної” архітектури, що базувався на ідеї безмежності та неперервності простору. Згодом цей метод утвердився в напрямі “кореалізм”, основою якого була постійна взаємодія між людиною та природним і технологічним середовищем її існування. Ідеї і творчий метод Кізлера, які випередили свій час, стають дедалі актуальнішими та знаходять свій відгос у працях сучасних архітекторів, а також потребують всебічного розгляду та дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Дослідженню творчості Фрідріха Кізлера присвячено ряд вітчизняних та закордонних публікацій. Зокрема, на особливу увагу заслуговують праці представників Львівської архітектурної школи В. Проскуракова (Проскураков В., 2017, с. 66–71) Ю. Богданової (Богданова Ю., 2017, с. 72–78), Б. Гоя (Гой Б., 2017, с. 79–84) К. Янчук (Янчук, 2019, с. 109–113) та інших, які ґрунтовно вивчають вплив творчості майстра на різні сфери сучасної архітектурної творчості. Серед закордонних авторів варто виокремити праці М. Рагона (РAGON М., 1969, с. 103–107), який став одним з перших

дослідників сучасної архітектури, що відкрив широкому загалу ім'я Кізлера та С. Філліпса (Phillips S. J., 2017), де автор пропонує поглиблене дослідження інноваційних наукових та дизайнерських практик Кізлера, який створив нову траєкторію кар'єри для архітекторів не як майстрів-будівельників, а як дослідників, чий інноваційні засоби та методи можуть сприяти розвитку альтернативної архітектури.

Мета статті

Метою статті є висвітлення впливу ідей Ф. Кізлера на творчий метод сучасних архітекторів, зокрема у проєктуванні культурно-видовищних та освітніх об'єктів.

Виклад основного матеріалу

Фрідріх Кізлер народився у 1890 році, на зламі тисячоліть, у часи бурхливого розвитку технологій, перетворення усталеного світового порядку. Складається враження, що жодне зі значних явищ в культурі, мистецтві, науці та техніці того часу не пройшло поза участю цієї надзвичайно талановитої та діяльної людини. Він – архітектор, науковець, художник, сценограф, скульптор та філософ. Саме ця багатогранність знайшла відображення у його власному творчому методі “гнучкої”, “еластичної” архітектури, що базувався на ідеї безмежності та неперервності простору, який згодом утвердився в напрямку “кореалізм”, основою якого була постійна взаємодія між людиною та природним і технологічним середовищем її існування.

Один з найвагоміших архітекторів XX століття Філіп Джонсон, називав Кізлера “найвидатнішим нереалізованим архітектором нашого часу”, адже його ідеї були складні та дорогі у виконанні (Menking W., 2016). Як стверджували сучасники, Кізлер ніколи не компрометував своє бачення задоволенням нормативних вимог будівельної галузі. Його сюрреалістичні ідеї протиставляли статичним, монотонним прямокутним коробкам, які пропонували архітектори-модерністи, динамічну концепцію, яка враховувала простір і час. Кізлер мріяв про архітектуру, яка розширюватиметься та скорочуватиметься для виконання різних житлових функцій. Концепція “Нескінченності” стала його фірмовим стилем, лейтмотивом усієї його кар'єри від нескінченного театру в 1920-х роках до його проєктів “Нескінченний дім” та “Універсальний театр” 1960-х.

Нескінченна концепція Кізлера – найкращий історичний прецедент з минулого для застосування криволінійних поверхонь та просторів, який зараз є настільки важливим для сучасної цифрової архітектури. Будинки без колон, кутів, прямих ліній та стиків, де стіни, підлога і стеля постійно перетікають та взаємодіють між собою, неначе химерні яєчні шкаралупи, є дивовижним результатом його життєвої роботи.

Лабораторія кореляції дизайну при кафедрі архітектури в Колумбійському університеті, яку очолював Кізлер, досліджувала рух тіл та систем, намагаючись зрозуміти взаємозв'язок між середовищем, меблями та тілом. Для Кізлера, як і свого часу для Оскара Вайльда, “невідповідність тіла та деяких частин навколишнього середовища, зовнішня чи внутрішня, погіршує працездатність тіла... Архітектура є інструментом контролю за здоров'ям людини, її де- або ре-генерації”.

Ідеї використання новаторських прийомів гнучкої архітектури та багатофункціональних просторів, що в залежності від потреб можуть трансформуватися, змінювати форму та призначення, розвинуті в працях Кізлера, є характерними для сучасних архітекторів, які віддають належне генію. Зокрема, Пітер Айзенман стверджує, що “Кізлер – один з небагатьох, починаючи від Альберті, які не уявляли дизайн індивідуального будинку ізольовано від масштабів та просторів міста. Кізлер продемонстрував, що означає бути архітектором, який пише, мислить і проєктує в культурному просторі”. (Eisenman, 2017). Глибоке відчуття та розуміння творчості Кізлера, його концепції “Універсального театру” (рис. 1) простежується у конкурсному проєкті культурного центру міста Тайчжун на Тайвані (рис. 2). Цей культурний центр покликаний стати вітриною міста, його культурною пам'яткою, екологічним еталоном, а також музеєм образотворчого мистецтва та бібліотекою. Внутрішні простори будівлі багатофункціональні, а у вирішенні інтер'єрів переважають криволінійні поверхні стель, які плавно переходять у стіни.

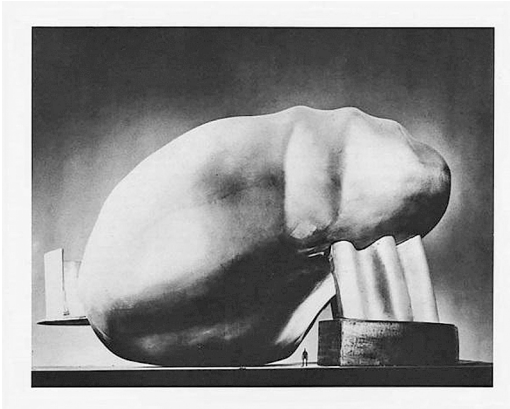

Рис. 1. Ф. Кізлер. “Універсальний театр”, 1929 р. (Martin-Gropius-Bau, 2017)

Рис. 2. Айзенман архітектс. Конкурсний проєкт культурного центру міста Тайчжун на Тайвані. 2013 р. (Eisenman Architects, 2013)

Ще один визначний архітектор сучасності, Томас Мейн, засновник американського бюро “Morphosis” вважає, що “Фрідріх Кізлер має надзвичайно важливий вплив на сучасне дизайнерське мислення. Його далекоглядне переосмислення сфери архітектури – її відношення до технологій, досліджень та міждисциплінарності – змодельовало поняття “альтернативної практики” і продовжує формувати дисципліну сьогодні” (Маупе Т., 2017). Вплив ідей Кізлера (рис. 3) можемо помітити в проєкті нового корпусу для архітектурного факультету університету Лоуренса в Мічігані (рис. 4). У цьому комплексі команда, яка привчила замовників до високої собівартості та “іконічності” своїх будівель, центром композиції зробила криволінійну еліптичну форму, що акцентує вхід та надає фасаду скульптурної виразності. Тут розташована сходова клітка та “гнучкий” простір, що є серцем середовища неформального спілкування комплексу, де часто відбуваються різноманітні лекції, презентації та інші культурні акції. Увінчує простір дивовижний світловий ліхтар, який наповнює будівлю природнім світлом.

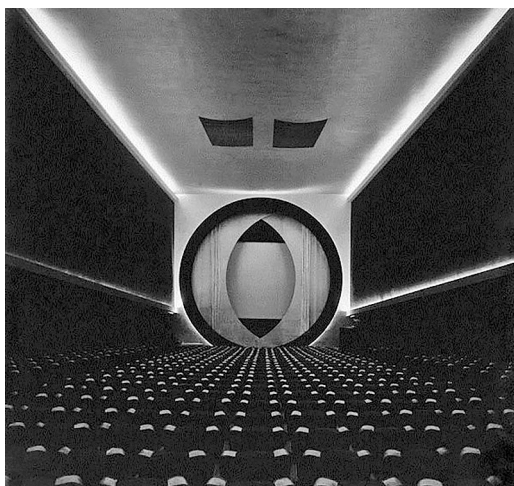

Рис. 3. Ф. Кізлер. Дизайн залу кіно гільдії в Нью-Йорку, 1929 р. (Martin-Gropius-Bau, 2017)

Рис. 4. Том Мейн та “Morphosis”. Новий корпус університету Лоуренса в Мічігані 2016 р. (Stevens P., 2016)

Хані Рашид, лідер майстерні “Asymptote Architecture”, а також президент фундації Кізлера, віддає належне Кізлеру заявляючи: “Кізлер – це єдина рання модерністська фігура, яка штовхнула

дизайн у XXI століття”. (Menking W., 2016). Вплив майстра найяскравіше проявився у проєкті театру в м. Дагу в Південній Кореї, павільйону, збудованого до ЕКСПО-2012 (рис. 5).

Рис. 5. Хані Рашид та “Asymptote Architecture”, театр у м. Дагу в Південній Кореї, 2012 р. (Archdaily, 2013)

Ще одним зірковим архітектором, якому були близькі ідеї Кізлера, можна сміливо назвати Френка Гері – першого лауреата Премії Кізлера (1998), яку вручають у Відні. “Сюрреалізм є руйнівним, але він руйнує лише те, що, на його думку, є кайданами, що обмежують наше бачення”, – сказав одного разу Далі. Таким чином, було неминуче, щоб формальну логіку сюрреалістичного мистецтва перейняли архітектори, пов’язані з деконструктивізмом, рухом кінця XX століття – початку XXI століття. Цікавим є те, як схожі спосіб формотворення та архітектурна графіка обидвох майстрів (рис. 5–6).

Рис. 6. Ф. Кізлер. Ескіз “Нескінченного будинку”, 1959 р. (Martin-Gropius-Bau, 2017)

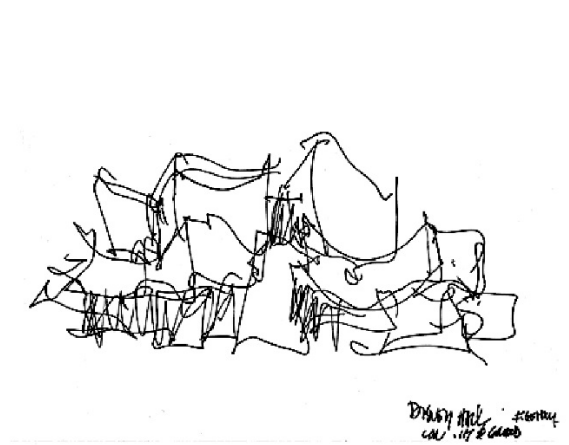

Рис. 7. Ф. Гері. Ескіз концертного залу ім. Волта Діснея в Лос-Анджелесі, 2003 р. (Almeida D., 2016)

Але не лише техніка графічної подачі єднає Гері з Кізлером. Це і трактування простору, і втеча від прямих кутів, а також динамічність криволінійних поверхонь та технологічність. Зокрема, скажімо, основні методи побудови простору “Нескінченного будинку” (рис. 8) простежуються в музеї для фундації Louis Vuitton в Парижі (рис. 9), для проєктування якого автор використав найсучасніші авіаційні технології. Архітектура центру така яскрава, що куратори виставок сучасного мистецтва вирішують складне завдання: що ж вигадати, щоб не загубитися на її фоні?

Рис. 8. Ф. Кізлер. Макет “Нескінченного будинку”, 1959 р. (Martin-Gropius-Bau, 2017)

Рис. 9. Ф. Гері. Макет музею для фундації Louis Vuitton в Парижі, 2008–2014 рр. (Béatrice de Rochebouët, 2012)

Багатофункціональність, мобільність та трансформація простору, його доступність різним групам населення є основними вимогами сьогодення. Тому ідеї Ф. Кізлера про еластичний “перетікаючий” простір, з вільним плануванням, що може легко змінюватися, є надзвичайно актуальними і нерідко використовуються в працях сучасних архітекторів.

Висновки

Зараз, коли в світі зростає зацікавлення мистецтвом та архітектурою ХХ ст. збільшується необхідність вивчення творчого доробку знакових персоналій, що зробили неоціненний вклад у світову культурну спадщину розробкою численних експериментів, які ще не отримали повного втілення і чекають свого часу на доопрацювання і достойну реалізацію.

Бібліографія

Almeida D. L. 2016. *Tradition and Innovation: Digital Technologies in the design process of Serpentine Pavillion 2005*. [online] Доступно: <https://issuu.com/danielalmeida39/docs/disserta_ _ _ o_daniel_almeida> [Дата звернення: 4 жовтень 2020].

Archdaily. 2013. *The ARC-River Culture Multimedia Theater Pavilion / Asymptote Architecture*. [online] Доступно: <<https://www.archdaily.com/452603/river-culture-multimedia-theater-pavilion-asymptote-architecture>> [Дата звернення: 4 жовтень 2020].

Béatrice de Rochebouët. 2012 *La future Fondation Louis-Vuitton pour la création est le geste le plus magistral de ce monstre sacré*. [online]. Le Figaro. Доступно: <<https://www.lefigaro.fr/culture/2012/06/01/03004-20120601ARTFIG00620-frank-gehry-j-ai-voulu-creer-une-impression-d-ephemere.php>> [Дата звернення: 4 жовтень 2020].

Bohdanova Yu. 2017. Creativity of F. Kiesler on the background of modern art tendencies. *Architectural Studies*, Vol. 3. No. 2. P. 72–78.

Eisenman, P. 2017. *Elastic architecture by stephen J. Phillips: review* [online] mitpress. доступно: <<https://mitpress.mit.edu/books/elastic-architecture>> [Дата звернення: 4 жовтень 2020].

Eisenman Architects, 2013. *Taichung city cultural center*. [online] Доступно: <<https://eisenmanarchitects.com/Taichung-City-Cultural-Center-2013>> [Дата звернення: 4 жовтень 2020].

Goy B. 2017. The national and international in architectural heritage of Frederick Kiesler. *Architectural Studies*. Vol. 3 No. 2, P. 79–84.

Martin-Gropius-Bau. 2017. *Frederick Kiesler: Architect, Artist, Visionary*. [online] Bigmat International Architecture Agenda. Доступно: <<https://www.bmiaa.com/frederick-kiesler-architect-artist-visionary-at-martin-gropius-bau-berlin/>> [Дата звернення 4 жовтень 2020].

Mayne T. 2017. *Elastic architecture by stephen J. Phillips: review* [online] mitpress. доступно: <<https://mitpress.mit.edu/books/elastic-architecture>> [дата звернення: 4 жовтень 2020].

Menking W. 2016. *The Museum of Applied Art delves into the ambitious, diverse career of Friedrich Kiesler*. [online] The Architect's Newspaper. Доступно: <<https://www.archpaper.com/2016/07/friedrich-kiesler-life-visions-mak/>> [Дата звернення: 4 жовтень 2020].

Phillips S. J. 2017. *Elastic Architecture: Friederick Kiesler and Design Research in the First Age of Robotic Culture*. Cambridge, MA : MITpress.

Proskuryakov V. 2017. Place of F. Kiesler's ideas and their influence on the world architecture nowadays and in the future. *Architectural studies*, Vol. 3 No. 2. P. 66–71.

Stevens P. 2016. *Morphosis completes extendable building for michigan's lawrence tech university*. [online] Designboom. Доступно: <<https://www.designboom.com/architecture/morphosis-extendable-building-michigan-lawrence-tech-university-taubman-complex-thom-mayne-10-26-2016/>> [дата звернення: 4 жовтень 2020].

РАГОН М. 1969. *Города будущего* / перевод с фр. В. Г. Калиша и Ж. С. Розенбаума. Москва : Мир.

Янчук К. 2019. Аналіз жанрової палітри творчої діяльності Ф. Кізлера. *Вісник Нац. ун-ту "Львівська політехніка"*, т. 1. № 2. С. 109–113.

References

Almeid D. L. 2016. *Tradition and Innovation: Digital Technologies in the design process of Serpentine Pavillion 2005*. [online] Available at: <https://issuu.com/danielalmeida39/docs/disserta_ _ _ o_daniel_almeida> [Accessed: 4 October 2020].

Archdaily. 2013. *The ARC- River Culture Multimedia Theater Pavilion / Asymptote Architecture*. [online] Available at: <<https://www.archdaily.com/452603/river-culture-multimedia-theater-pavilion-asymptote-architecture>> [Accessed: 4 October 2020].

Béatrice de Rochebouët. 2012 *La future Fondation Louis-Vuitton pour la création est le geste le plus magistral de ce monstre sacré*. [online] Le Figaro. Available at: <<https://www.lefigaro.fr/culture/2012/06/01/03004-20120601ARTFIG00620-frank-gehry-j-ai-voulu-creer-une-impression-d-ephemere.php>> [Accessed 4 October 2020].

Bohdanova Yu. 2017. Creativity of F. Kiesler on the background of modern art tendencies. *Architectural Studies*. Vol. 3. No. 2. P. 72–78.

Eisenman P. 2017. *Elastic architecture by stephen J. Phillips: review* [online] mitpress. available at: <<https://mitpress.mit.edu/books/elastic-architecture>> [accessed: 4 october 2020].

Eisenman Architects. 2013. *Taichung city cultural center*. [online] Available at: <<https://eisenmanarchitects.com/Taichung-City-Cultural-Center-2013>> [Accessed: 4 October 2020].

Goy B. 2017. The national and international in architectural heritage of Frederick Kiesler. *Architectural Studies*. Vol. 3 No. 2. P. 79–84.

Martin-Gropius-Bau. 2017. *Frederick Kiesler: Architect, Artist, Visionary*. [online] Bigmat International Architecture Agenda. Available at: <<https://www.bmiaa.com/frederick-kiesler-architect-artist-visionary-at-martin-gropius-bau-berlin/>> [Accessed: 4 October 2020].

Mayne t. 2017. *Elastic architecture by stephen J. Phillips: review* [online] mitpress. available at: <<https://mitpress.mit.edu/books/elastic-architecture>> [accessed: 4 october 2020].

Menking W. 2016. *The Museum of Applied Art delves into the ambitious, diverse career of Friedrich Kiesler*. [online] The Architect's Newspaper. Available at: <<https://www.archpaper.com/2016/07/friedrich-kiesler-life-visions-mak/>> [Accessed: 4 October 2020].

Phillips S. J. 2017. *Elastic Architecture: Friederick Kiesler and Design Research in the First Age of Robotic Culture*. Cambridge, MA : MITpress.

Proskuryakov V. 2017. Place OF F. Kiesler's ideas and their influence on the world architecture nowadays and in the future. *Architectural studies*. Vol. 3. No. 2, P. 66–71.

Stevens P. 2016. *Morphosis completes extendable building for michigan's lawrence tech university*. [online] Designboom. available at: <<https://www.designboom.com/architecture/morphosis-extendable-building-michigan-lawrence-tech-university-taubman-complex-thom-mayne-10-26-2016/>> [accessed: 4 october 2020].

Ragon M. 1969. *Goroda budushchego*. Translated from french by V. G. Kalisha and Zh. S. Rozenbauma. Moskva : Mir.

Yanchuk K. 2019. Analysis of the genre palette F. Kiesler's creative activities. *Visnyk NU "L'vivs'ka politehnika"*. Vol. 1. No. 2. P. 109–113.

Ihor Kopylyak

Senior Lecturer of the Department of Architectural Environment Design,

Lviv Polytechnic National University, Lviv

e-mail: Ihor.M.Kopyliak@lpnu.ua

orcid: 0000-0003-4318-3145

ARCHITECTURAL IDEAS OF F. KIESLER IN THE DESIGN OF CONTEMPORARY CULTURAL AND ENTERTAINMENT OBJECTS

© Kopylyak I., 2020

The life and creative path of Friedrich Kiesler is an example of constant research of world achievements in various fields of science and culture. These searches were reflected in his creative method of “flexible” architecture, based on the idea of the boundlessness of space, which was later established in the direction of “corealism”. It was based on constant interaction between people and their natural and technological environment.

Several domestic and foreign publications are devoted to the study of Friedrich Kiesler's work. In particular, the works of representatives of the Lviv architectural school deserve special attention. For example, V. Proskuryakov (Проскур'яков. 2017. С. 66–71) Yu. Bogdanova (Богданова. 2017, с. 72–78), B. Goy (Го'й. 2017, с. 79–84), K. Yanchuk (Янчук. 2019, с. 109–113) and others who thoroughly study the influence of the master's work on various spheres of modern architectural creativity. Among foreign authors, it is worth highlighting the works of M. Ragon (Рагон. 1969, с. 103–107), who became one of the first researchers of modern architecture, who disclosed the name of Kiesler and S. Phillips (Phillips, 2017) to the general public. The author offers an in-depth study of Kiesler's innovative scientific and design practices, which has created a new career trajectory for architects not as master builders, but as researchers whose innovative tools and methods can contribute to the development of alternative architecture.

Friedrich Kiesler was born in 1890, at the turn of the millennium, during the rapid development of technology, the transformation of the established world order. It seems like this extremely talented and active person participated in all significant phenomena in the culture, art, science and technology of that time. Friedrich Kiesler is not only an outstanding architect, he is also known as an artist, set designer, sculptor, visionary and philosopher. This versatility reflected in his creative method of “flexible”, “elastic” architecture, based on the idea of infinity and continuity of space. Subsequently, this method was established in the direction of “corealism”, which was based on the constant interaction between man and the natural and technological environment of his

existence. Kiesler's ideas and creative method, which are ahead of their time, are becoming more relevant and find their echo in the works of modern architects, and also require comprehensive consideration and research.

His surreal ideas contrasted with the static, monotonous rectangular boxes offered by modernist architects, a dynamic concept that took space and time into account. Kiesler dreamed of an architecture that would expand and shrink to perform various residential functions. The concept of "Infinity" has become his signature style, the leitmotif of his entire career since Infinity Theater in the 1920s to his projects "Infinite House" and "Universal theatre" in the 1960s.

Versatility and mobility of space are the main requirements today. So, F. Kiesler's ideas about flexible "flowing" space, with a free layout that can easily change, influenced the creative methods of modern architects Peter Eisenman, Tom Main, Frank Gehry and others.

Nowadays, when there is a growing interest in the art and architecture of the twentieth century in the world, there is an increasing need to study the creative heritage of iconic personalities who have made an invaluable contribution to the world's cultural heritage by developing numerous experiments that have not yet been fully implemented and are waiting in the wings.

Key words: cultural and entertainment centers, flexible architecture, space.